

Süryani Kadim Metropolit Hanna Dolapönü

Nihat DURAK

Rağbet Yayınları, İstanbul, 2014, 71 Sayfa

Seyyid SANCAK*

“SÜRYANI KADIM METROPOLIT HANNA DOLAPÖNÜ” isimli eser; yaptığı hizmetler ve kişiliği sebebiyle cemaati tarafından yirminci yüzyıl Süryani Rönesans’ının banisi sıfatıyla yad edilen Hanna Dolapönü’nün; hayatı ve eserleri hakkında kronolojik bir şekilde, detaylı, tarafsız ve gerçekçi bilgi veren bir biyografi çalışmasıdır. Söz konusu eserde Hanna Dolapönü, tüm yönleriyle tanıtılmakta, Süryani Ortodoks Kilisesi’nin kültürel ve dini geleneğinin günümüze ulaşmasındaki önemi ve değeri ifade edilmektedir.

Hanna Dolapönü, 27 Eylül 1885’de Mardin’de doğar. Babası Papaz Yusuf Efendi, annesi Nimet Hanım’dır. Osmanlı Devleti’nin parçalanmasını, Ortadoğu coğrafyasının zoraki şekillendirilmesini, birinci ve ikinci dünya savaşlarını görüp yaşamıştır. Kendisi tarihen en saygın Mardin Metropolitlerindedir. Telif eserleri, tercüme eserleri, yayımlanmamış eserleri, editörlüğünü yaptığı eserler ve makaleleri bulunan Hanna Dolapönü 2 Ekim 1969 yılında vefat etmiştir.

Hanna Dolapönü’nün hayatı ve eserlerini anlatan bu çalışma; önsöz, giriş, iki ana bölüm ve kaynakçadan oluşmakta olup, eserin hazırlanış nedeni ve konusu, önsöz de bizzat eserin müellifi tarafından açıklanmaktadır.

Yazara göre, Dolapönü’nün eserlerinin sayısı ve isimleri hala müphem ve müşkil bir konudur. Bu nedenle onun birden fazla kaynakta isim ve muhteviyatı yer alan kitapları, çalışmanın konusunu teşkil etmektedir.

Yazar, eserin kaleme alınış nedenini önsözde kendi ağzından şu şekilde ifade etmektedir: “*Mor Filüksinos Hanna Dolapönü(d.1885-v.1969)yirminci yüzyılın son Süryani Mardin Metropolitidir. Geçtiğimiz asırda Süryani Ortodoks Kilisesi’nin en önemli dini şahsiyeti ve en üretken bilim insanıydı. Kendisi Süryanice, Arapça ve Türkçe eserler vermiştir. Fransızcaya da oldukça hâkimdir. Osmanlı bakiyesi bir ilim adamıydı. Yüze yakın eseri vardır. Kendisi ve eserleri ülkemizde tanınmadığı gibi batıda da pek bilinmez. Bu eserin kaleme alınış nedenlerinden birisi de budur.*” Kısacası, eserin kaleme alınış amacı, yazmış olduğu kitap ve makaleleriyle ilmi bakımdan büyük bir önem arz eden, aynı zamanda Ortodoks bir din adamı olan, yaptığı hizmetler ve kişiliği sebebiyle cemaati tarafından yirminci yüzyıl Süryani

* Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, seyyidsancak@ibu.edu.tr

Rönesans'ının banisi sıfatıyla yâd edilen Dolapönü' nün; hayatı ve eserleriyle beraber, başta ülkemiz ve batı da olmak üzere, her açıdan bilinmesidir.

Yazar, eserin giriş bölümünde Hanna Dolapönü'nün yapmış olduğu tercüme, çeşitli dillerdeki eserleri ve yayınladığı kitaplar vasıtasıyla, Anadolu coğrafyasının kadim unsuru Süryani Ortodoks Kilisesi'nin kültürel ve dini geleneğinin günümüze ulaşmasında ehemmiyetli bir vazife icra ettiğini vurgulayarak, Dolapönü'nün kendi döneminde önemli bir yazar ve din adamı olduğuna dikkat çekmektedir. Giriş bölümünde, ayrıca, Hanna Dolapönü'nün, ismi ve soyadı üzerinde durmakta, adının önünde yer alan bazı terimleri açıklamaktadır.

Yazara göre; çeşitli dillerdeki kaynaklarda soyadının Dolabani, isminin "*yuhanna, yuhanun, yuhanon yuhannon ve yohanan*" geçmesine rağmen resmi adı Dolapönü'dür. İsmi başında geçen "*mor*" terimi süryanice "*büyüküm*" anlamına gelir, bu kelime patrik ve metropolitler için kullanılır. Adının önünde yer alan diğer terim "*filüksinos*" ise Grekçe "*yoksulların hamisi*" anlamına gelmektedir. "*Filüksinos*" terimi Süryani Ortodoks Kilisesi'nde genelde Mardin Metropolitliği'ne takdis olunan ruhaniler için kullanılmaktadır.

Eser iki ana bölümden oluşmaktadır:

Eserin birinci bölümü; Hanna Dolapönü'nün hayatı başlığı altında doğumu, ailesi, isminin konuluşu ve vaftizi, eğitimi ve inziva hayatı, rahipliğe takdisi, muallimliği, kilise hiyerarşisinde üstlendiği vazifeler, patrik vekili ve metropolit olarak resmedilişi, öz hikmet dergisini yayımlaması ve vefatı başlıklarından oluşmaktadır.

İkinci bölüm ise; telif eserleri, tercüme eserleri, yayımlanmamış eserleri, editörlüğünü yaptığı eserler ve makaleleri başlıklarından oluşmaktadır. Yazar, eserin bu bölümünde Hanna Dolapönü'nün bütün eserlerini ele alarak, kısaca bilgi de vermektedir.

Yazara göre, Dolapönü'nün: "*Tören Terennümleri, Mukaddes Ayrıllar Fihristi, Süryani Kadim Kilisesi, Şahsi Namaz Kitabı, Yıl Öğütleri*" gibi kırk adet telif eseri bulunmaktadır. Tercüme eserleri ise, on üç adet olup: "*Süryani Musikisinden Çiçek Demeti, Takva Sırrı, Saçılmış Inciler*" bunlardan bazılarıdır.

"*Mecmu'fi Tarihi Mardin ve Azizlerin Özgeçmişi*" yayımlanmamış olan eserleridir. Editörlüğünü yaptığı eserler ise: "*Bar Ebroyo Divanı, The Book Of Scripture Readings For Sundays And Feasts Days ve Patrik Nuh Divanı*" dır.

Bununla beraber, Dolapönü'nün kırk sekiz makalesi de bulunmaktadır. Bunlardan biri Kara Amid dergisinde yayınlanmış olup, bir diğeri Arapça matbu makedir. Geri kalan kırk altı makalesi ise, Öz Hikmet dergisinde yayımlanmıştır.

Makalelerinden bazılarının isimleri “*Mardin Tarihi, Orucun Açık Mektubu ve Paskalya Bayramı*” dır.

Son olarak kitabın yayını, içeriği ve uslubu hakkında bir kaç hususu da ifade etmek isterim. Söz konusu eser; akıcı uslûbu, içeriği, ilk elden ve güvenilir bilgiler veren zengin kaynakçasıyla oldukça dikkat çekicidir. Eser akıcı bir dille okuyucuya sunulmuştur. Bunun dışında özellikle mizanpaj; okuyucu açısından açık, seçik ve görsele hitap eder niteliktedir.

Bütün bunlarla birlikte, hayatı ve eserleriyle Anadolu coğrafyasının kadim unsuru olan Süryani Ortodoks kilisesinin kültürel ve dini geleneğini günümüze ulaşmasında büyük bir yeri olan Hanna Dolapönü’yü bizlere tanıtan bu çalışmanın dinler tarihi sahasına ilgi duyanlar tarafından beğeniyle karşılanacağını umuyorum.